

ZWIERZĘTA

Ciekawostki o żubrach: 37 sprawdzonych faktów

Ciekawostki zebrał: Marcin Balana · Opublikowano: 17.10.2026 · Zaktualizowano: 20.10.2026 · Zweryfikowano: 20.10.2026

Dorosły byk żubra waży nawet 920 kg, a Białowieski Park Narodowy nazywa żubry najpotężniejszymi zwierzętami Europy. Wiosną 1919 r. w Puszczy Białowieskiej zginął ostatni dziki żubr, a na koniec 1924 r. na całym świecie żyły tylko 54 żubry w zoo i zwierzyńcach. Dzięki Księdze Rodowodowej Żubrów i hodowli m.in. w Białowieży i Pszczynie na koniec 2024 r. na świecie żyło już 12 209 żubrów, z czego co czwarty w Polsce.

NAJWAŻNIEJSZE W SKRÓCIE

- Byk żubra waży od 440 do 920 kg, a w kłębie mierzy do 188 cm.
- Żubr nie ryczy: wydaje cichy pomruk zwany chruczeniem.
- Wszystkie żyjące żubry pochodzą od 12 założycieli, którzy przetrwali w niewoli.
- Ostatni dziki żubr w Puszczy Białowieskiej zginął wiosną 1919 r.
- Na koniec 1924 r. na świecie żyły tylko 54 żubry czystej krwi.
- Na koniec 2024 r. na świecie żyło 12 209 żubrów.
- W Polsce żyje mniej więcej co czwarty żubr na świecie, a od 2020 r. IUCN uznaje gatunek za bliski zagrożenia.

Pochodzenie i geny

1 Żubr powstał ponad 120 000 lat temu ze skrzyżowania 2 gatunków

Według Ministerstwa Klimatu i Środowiska żubr europejski wykształcił się około 120 000 lat temu w wyniku skrzyżowania żubra pierwotnego i tura. Badanie kopalnego DNA opublikowane w 2016 r. w czasopiśmie „Nature Communications” wskazuje, że do krzyżówki wymarłego żubra stepowego z przodkami współczesnego bydła doszło ponad 120 000 lat temu. Autorzy pracy zaznaczyli, że historia żubra sprzed holocenu pozostawała zagadką.[1][2]

Źródła: Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Kompleksowa ochrona żubra w Polsce oraz rozszerzenie działań Bazy Obsługi Żubrów , Data odczytu: 2026.10.20; Soubrier J. i in., Early cave art and ancient DNA record the origin of European bison , Data odczytu: 2026.10.20

2 Kilkanaście tysięcy lat temu żubry żyły na terenach otwartych

Badania Instytutu Biologii Ssaków PAN w Białowieży pokazały, że kilkanaście tysięcy lat temu żubry zamieszkiwały tereny otwarte. Z rozwojem rolnictwa i wzrostem liczby ludzi zasięg żubra zawęził się do lasów, które są dla niego mniej korzystne. Dlatego naukowcy nazywają żubra gatunkiem-uchodźcą. Lasy zapewniają mu pokarm latem, ale zimą żubry najchętniej spędzają na terenach polno-leśnych.[3]

Źródło: Instytut Biologii Ssaków PAN, Białowieskie odkrycia. Badania IBS PAN, które zmieniły naukę , Data odczytu: 2026.10.19

3 Wszystkie żyjące żubry pochodzą od 12 założycieli

Cała współczesna populacja żubrów wywodzi się od 12 założycieli, którzy przetrwali w niewoli. Linia nizinna pochodzi od 7 z nich, a linia nizinno-kaukaska od wszystkich 12. Badanie genotypów 183 żubrów urodzonych w ciągu 40 lat, opublikowane w 2020 r., wykazało w obu liniach bardzo wysoki poziom chowu wsobnego. Współczynnik wsobności wyniósł 0,4 w linii nizinnej i 0,31 w nizinno-kaukaskiej.[4][5][6]

Źródła: Druet T. i in., Genomic footprints of recovery in the European bison , Data publikacji: 2020.02.06, Data odczytu: 2026.10.20; American Genetic Association, Is European bison really back? , Data odczytu: 2026.10.20; Urząd Miejski Wrocławia, Poznajcie Pomelo i Podgrzybka. Te „maluchy” właśnie urodziły się we wrocławskim zoo , Data publikacji: 2023.11.02, Data odczytu: 2026.10.20

Wygląd i budowa

4 Byk żubra waży nawet 920 kg

Dorośle byki żubra ważą od 440 do 920 kg, a w kłębie mierzą do 188 cm. Krowy ważą od 320 do 640 kg, a u byków rzuca się w oczy potężny przód ciała przy stosunkowo wąskim zadzie. Cielęta rodzą się z rudawą sierścią i ważą od 16 do 35 kg. Białowieski Park Narodowy nazywa żubry najpotężniejszymi zwierzętami Europy.[7]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubr białowieski (nizinny) , Data odczytu: 2026.10.15

5 Żubr ma 14 żeber, o 1 więcej niż bydlę domowe

Dorośli żubr ma 32 zęby i 14 żeber, czyli o 1 więcej niż bydlę domowe, które ma ich 13. Garb na karku to wyrostki kolczyste kręgów piersiowych otoczone silnymi mięśniami. Czaszka stanowi 1/4 masy wszystkich kości. Żubr nie potrafi wysoko unieść nisko osadzonej głowy.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

6 Żubr biegnie z prędkością 40–50 km/h

Mimo ogromnej masy żubr potrafi biec z prędkością 40–50 km/h i przeskoczyć przeszkodę wysoką na 2 m. Jego serce bije 100–120 razy na minutę i stanowi mniej więcej 0,5% masy ciała. Rogi mają zarówno byki, jak i krowy. Są puste w środku i rosną przez całe życie zwierzęcia.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

7 Mimo masy do 920 kg żubr nie ryczy

Mimo masy do 920 kg żubr nie ryczy, w przeciwieństwie do amerykańskiego bizona. Wydaje cichy pomruk zwany chruczeniem. Krowy chrzczą, gdy przywołują cielęta, a byki, gdy są zaniepokojone lub w czasie rui. Według Białowieskiego Parku Narodowego to zapewne przystosowanie do życia w gęstym lesie, gdzie dźwięk się rozprasza.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

Pożywienie

8 Żubry zjadają ponad 450 gatunków roślin

W jadłospisie żubrów jest ponad 450 gatunków roślin. Trawy, turzycy i rośliny zielne stanowią 70–90% diety, a resztę uzupełniają pędy, liście, kora i owoce drzew oraz krzewów. Żubry chętnie jedzą pokrzywę, podagrycznik i malinę. Ich przysmakami są żołądźcie, jemioła i opieńki.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

9 Żwacz żubra mieści ponad 100 litrów

Żwacz dorosłego żubra ma pojemność ponad 100 l. Fermentacja zachodzi w nim bez przerwy, dlatego żubr musi stale uzupełniać pokarm. W naturze żerowanie zajmuje żubrom od 50 do 80% czasu od wschodu do zachodu słońca. Najintensywniej żerują przed świtem, a potem kładą się i przeżuwają.[9]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Zwyczaje pokarmowe , Data odczytu: 2026.10.15

10 Żubry ogryzają korę 8 gatunków drzew

Żubry spałują, czyli zdzierają lub ogryzają korę, 8 gatunków drzew i 2 gatunków krzewów. Najczęściej ogryzają dęby, graby i jesiony. Spałowanie nasila się na przełomie zimy i wiosny, gdy w lesie brakuje jeszcze roślin runa. Stado przemieszcza się, prowadzone przez doświadczonych krowy, i nie zostaje długo w jednym miejscu.[9]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Zwyczaje pokarmowe , Data odczytu: 2026.10.15

11 Zimą siano to prawie 100% diety żubrów

W mroźne i śnieżne zimy, od grudnia do marca, siano stanowi blisko 100% diety żubrów w Puszczy Białowieskiej. Zwierzęta gromadzą się przy stałych miejscach dokarmiania nawet przez 4–5 miesięcy. Dokarmianie ma w Puszczy długą tradycję: w XIX w. dla zwierzyny ścinano tam około 7000 osik rocznie.[10]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Dokarmianie zimowe , Data odczytu: 2026.10.15

12 Trawa żubrówka nie jest przysmakiem żubrów

Spośród ponad 450 gatunków roślin zjadanych przez żubry trawa żubrówka nie należy do ulubionych. To zwyczajowa nazwa turówki, trawy pachnącej kumaryną, czyli świeżym sianem. Rośnie zbyt krótko, by liczyć się w całorocznym jadłospisie: pierwsze liście ma w kwietniu, a w czerwcu przekwita. Nazwa może pochodzić od skojarzenia z piżmowym zapachem sierści żubra.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

Rozród

13 Cięża żubrzycy trwa średnio 264 dni

Cięża u żubrzycy trwa średnio 264 dni, od 254 do 277. Na wolności cielęta rodzą się od maja do lipca, choć zdarzają się porody nawet w październiku. Krowa na czas porodu odchodzi od stada i wraca z cielęciem po kilku dniach. Cielę wstaje po mniej więcej 30 minutach, a po kolejnych 30 minutach próbuje ssać.[11]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Rozród , Data odczytu: 2026.10.15

14 Wśród 2190 cieląt z Puszczy nie było bliźniąt

W latach 1957–2014 w białowieskiej populacji urodziło się 2190 cieląt i nigdy nie zaobserwowano wśród nich bliźniąt. W Księdze Rodowodowej Żubrów zarejestrowano tylko 8 porodów bliźniaczych. Ósmy zdarzył się w maju 2024 r. w litewskiej hodowli St. galiai II i był pierwszym przypadkiem bliźniąt różnej płci: byczka i jałówka.[11][12]

Źródła: Białowieski Park Narodowy, Rozród , Data odczytu: 2026.10.20; Białowieski Park Narodowy, Księga Rodowodowa Żubrów 2024 , Data odczytu: 2026.10.20

15 Byki rozmnażają się głównie między 6. a 12. rokiem życia

Byki żubra są w pełni dojrzałe w wieku 4 lat, ale okres ich intensywnej aktywności rozrodczej trwa zwykle od 6. do 12. roku życia. Starsze samce nie dopuszczają do rozrodu młodych byków w wieku 4–6 lat, a stare byki z reguły ustępują młodszym rywalom. Gody trwają w sierpniu i wrześniu. Byk towarzyszy krowie w rui przez 2–3 dni, a walki są rzadkie, bo słabsze samce zwykle ustępują bez starcia.[11]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Rozród , Data odczytu: 2026.10.15

Zagłada i ocalenie

16 W 1919 r. w Puszczy zginął ostatni żubr

Tuż przed I wojną światową w Puszczy Białowieskiej żyło 727 żubrów. Niemieckie wojsko wkroczyło do Puszczy w sierpniu 1915 r., a w marcu 1917 r. naliczono już tylko 121 żubrów. Resztę wybili żołnierze i kłusownicy. Wiosną 1919 r. zginął ostatni żubr w Puszczy, a zwierzęta przetrwały tylko w zoo i zwierzyńcach.[13]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Rezerwat Pokazowy Żubrów , Data odczytu: 2026.10.15

17 W 1924 r. na świecie żyły tylko 54 żubry

Na koniec 1924 r. na całym świecie naliczono tylko 54 żubry czystej krwi. Tylko niewielka część z nich miała wartość hodowlaną. Aby ratować gatunek, w 1923 r. powstało Międzynarodowe Towarzystwo Ochrony Żubra. Pierwszy zeszyt Księgi Rodowodowej Żubrów ukazał się w 1932 r. w Niemczech, a od 1947 r. wydawany jest w Polsce.[14]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Zagłada żubrów w Puszczy Białowieskiej , Data odczytu: 2026.10.15

18 Rodowód żubrów z 1931 r. obejmował 171 zwierząt

Rejestr rodowodowy żubrów z 1931 r. zawierał dane 171 zwierząt, z których 65 jeszcze żyło. Pierwsze wydanie Księgi Rodowodowej Żubrów objęło lata 1931–1936. Według Jana Raczyńskiego z Białowieskiego Parku Narodowego w 2005 r. światową populację żubrów oceniano już na 3439 osobników. Aż 62% z nich żyło wtedy na wolności.[15]

Źródło: Raczyński J., Księga Rodowodowa Żubrów – od początków do chwili obecnej , Data publikacji: 2008.09.01, Data odczytu: 2026.10.20

19 Ostatni żubr kaukaski zginął w 1927 r.

Żubr kaukaski, górski podgatunek żubra, wyginął w 1927 r. Ocalał tylko jeden osobnik, byk Kaukasus, wywieziony w 1908 r. do zwierzyńca w Boitzenburgu w Niemczech. Przeżył w niewoli 18 lat i dał potomstwo z samicami żubra nizinnego. Jego potomkowie to linia nizinno-kaukaska, którą w Polsce hoduje się osobno i która żyje u nas tylko w Bieszczadach.[16]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubr puszczy imperator , Data odczytu: 2026.10.15

20 Żubry wróciły do Białowieży 19 września 1929 r.

19 września 1929 r. do specjalnie zbudowanego zwierzyńca w Białowieży przywieziono pierwszego żubra, byka Borusse z Niemiec. Miał domieszkę krwi żubra kaukaskiego, dlatego jego potomstwo należało do linii nizinno-kaukaskiej. Hodowlę żubrów nizinnych umożliwił dopiero byk Plisch, przywieziony z Pszczyny 17 kwietnia 1936 r.[17]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Restytucja żubrów w Puszczy Białowieskiej , Data odczytu: 2026.10.15

21 Jedna krowa dała żubrom nizinnych geny 3 przodków

Żubrzyca Beste urodziła się w czerwcu 1939 r. w berlińskim zoo, a w 1947 r. trafiła do Białowieży. Miała w sobie geny 3 żubrów założycieli: Plavii, Begründera i Bismarca. Dzięki niej współczesne żubry nizinne pochodzą od 7, a nie od 4 przodków z grupy założycielskiej. BPN wymienia z imienia 9 jej cieląt urodzonych w Białowieży.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

22 W 1952 r. pierwsze żubry wyszły na wolność

W 1952 r. z rezerwatu w polskiej części Puszczy Białowieskiej wypuszczono na wolność pierwsze 2 żubry. Do 1966 r. wypuszczono łącznie 38 zwierząt, a pierwsze cielę na wolności urodziło się w 1957 r. Żubry żyły wtedy w niewoli od 5 pokoleń i nie wszystkie radziły sobie w naturze. W 1971 r. wolne stado przekroczyło 200 osobników.[18]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Puszcza Białowieska ostoją żubrów , Data odczytu: 2026.10.15

23 Od 1938 r. żubr jest w Polsce pod ścisłą ochroną

Rozporządzeniem z 12 października 1938 r. żubr został objęty w Polsce ścisłą ochroną. Chroniono go jednak już od XVI w., początkowo dekretemi królewskimi, a w okresie rozbiorów ukazami carskimi. Według stanu z 2015 r. rozporządzenie ministra środowiska z 2014 r. wymieniało żubra wśród gatunków chronionych ściśle, wymagających ochrony czynnej. Żubr jest też w załączniku II unijnej dyrektywy siedliskowej z 1992 r.[19]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubr prawem chroniony , Data odczytu: 2026.10.15

Żubry dzisiaj

24 Na koniec 2024 r. na świecie żyło 12 209 żubrów

Według Księgi Rodowodowej Żubrów 31 grudnia 2024 r. na świecie żyło 12 209 żubrów czystej krwi. Wolne stada liczyły 9762 zwierzęta, półwolne 722, a w hodowlach zamkniętych, takich jak zoo i zagrody, żyło 1725 żubrów. Wolne populacje żyją m.in. w Polsce, na Białorusi, Litwie, w Rosji i na Ukrainie, a w 2024 r. 8 żubrów z Gołuchowa i Pszczyny trafiło do nowej hodowli w Portugalii.[12]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Księga Rodowodowa Żubrów 2024 , Data odczytu: 2026.10.15

25 W Polsce żyje ponad 3000 żubrów

Na koniec 2024 r. w Polsce żyło 3060 żubrów: 2855 w 8 wolnych stadach i 205 w 26 zagrodach i ogrodach zoologicznych. To mniej więcej ¼ światowej populacji. Największe polskie stada wolne żyją w Puszczy Białowieskiej (870), w Bieszczadach (764) i w Puszczy Knyszyńskiej (562).[12]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Księga Rodowodowa Żubrów 2024 , Data odczytu: 2026.10.15

26 W 2024 r. około 130 żubrów przeszło do Puszczy Knyszyńskiej

Na koniec 2024 r. wolne stado w Puszczy Białowieskiej było mniejsze niż rok wcześniej. Głównym powodem była wędrówka grupy około 130 żubrów do sąsiedniej Puszczy Knyszyńskiej, gdzie je policzono. Żubry przekraczają też granice państw: 3 zwierzęta, prawdopodobnie z Puszczy Boreckiej, dały początek nowemu wolnemu stadu na Litwie.[12]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Księga Rodowodowa Żubrów 2024 , Data odczytu: 2026.10.15

27 Areal grupy żubrów może przekraczać 100 km²

Areal grupy żubrów z młodzieżą może przekraczać 100 km², a dorosłego byka sięgać 140 km². Zimą żubry trzymają się blisko miejsc dokarmiania i zajmują średnio tylko 10 km². Gdy populacja w Puszczy Białowieskiej rośnie, jej areal powiększył się do około 610 km² w latach 2005–2006 i do 780 km² w 2009 r.[20]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Struktura przestrzenna , Data odczytu: 2026.10.15

28 W Puszczy Białowieskiej co roku pada najwyżej 3% żubrów

W wolnym stadzie w Puszczy Białowieskiej naturalna śmiertelność nie przekracza 3% rocznie. Około 7% padłych żubrów umiera ze starości, co w przyrodzie zdarza się rzadko. Do ważniejszych przyczyn śmierci należą urazy, głównie w kolizjach drogowych, a także choroby, kłusownictwo i wnyki. Według danych BPN z lat 1952–2014 około 3% upadków to ofiary wilków.[21]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Śmiertelność naturalna i eliminacja z hodowli , Data odczytu: 2026.10.15

29 W 2007 r. żubry pierwszy raz zachorowały na chorobę niebieskiego języka

W 2007 r. w niemieckiej hodowli pierwszy raz stwierdzono u żubrów chorobę niebieskiego języka wywołaną przez wirus serotypu 8. Wiele zwierząt zachorowało, a część padła. W 2024 r. choroba wróciła do Europy Zachodniej, tym razem jako serotyp 3, bardzo groźny dla żubrów. Przenoszą ją krwiopijne owady, a jedyną metodą walki są szczepienia.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

30 W latach 2015–2019 liczba żubrów rosta o ponad 10% rocznie

Według Encyclopaedia Britannica, powołującej się na Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (IUCN), w latach 2015–2019 populacja żubrów rosta o ponad 10% rocznie. Do 2020 r. liczbę dojrzałych płciowo osobników szacowano na 2500. Żubr żyje w lasach i jest nieco większy oraz ma dłuższe nogi niż bizon amerykański, ale jest lżej zbudowany. Na wolności wyginął po I wojnie światowej.[22]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Bison , Data odczytu: 2026.10.15

31 W 2020 r. IUCN uznała żubra za gatunek bliski zagrożenia

W grudniu 2020 r. Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody (IUCN) przeniosła żubra z kategorii „narażony” do kategorii „bliski zagrożenia”. Powodem był wzrost dzikiej populacji z około 1800 osobników w 2003 r. do ponad 6200 w 2019 r. IUCN liczyła wtedy 47 wolnych stad, ale tylko 8 z nich było dość dużych, by przetrwać genetycznie w długim okresie. Największe populacje żyją w Polsce, na Białorusi i w Rosji.[23]

Źródło: IUCN, European bison recovering, 31 species declared Extinct – IUCN Red List , Data publikacji: 2020.12.10, Data odczytu: 2026.10.19

32 Imiona polskich żubrów linii białowieskiej zaczynają się od 2 liter „Po”

Wszystkie żubry linii białowieskiej pochodzące z Polski dostają imiona zaczynające się od 2 liter „Po”. Według wrocławskiego zoo imiona nadaje się zgodnie z Księgą Rodowodową Żubrów. Woliński Park Narodowy, który w 2022 r. ogłosił konkurs na imię dla żubrzycy urodzonej w czerwcu w swojej Zagrodzie Pokazowej Żubrów, pisał, że zgodnie z tradycją imię musi zaczynać się na sylabę „Po” od angielskiego słowa „Poland”. Propozycje przyjmowano do 19 października 2022 r.[6][24]

Źródła: Urząd Miejski Wrocławia, Poznajcie Pomelo i Podgrzybka. Te „maluchy” właśnie urodziły się we wrocławskim zoo , Data publikacji: 2023.11.02, Data odczytu: 2026.10.20; Woliński Park Narodowy, wpis o narodzinach żubrzątka i konkursie na jego imię , Data odczytu: 2026.10.20

Ochrona i badania

33 Puszcza Białowieska jest na liście UNESCO od 1979 r.

Puszcza Białowieska trafiła na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w 1979 r., a w 1992 r. wpis rozszerzono o jej białoruską część. Po dużym rozszerzeniu w 2014 r. obiekt zajmuje 141 885 ha, a jego otulina 166 708 ha. Według opisu UNESCO po rozszerzeniu w 2014 r. żyło tu około 900 żubrów, czyli prawie 25% światowej populacji. To największa wolna populacja żubrów na świecie i symbol tego obiektu.[25]

Źródło: UNESCO World Heritage Centre, Białowieża Forest , Data odczytu: 2026.10.20

34 Projekt za 34,47 mln zł objął 90% wolnych żubrów w Polsce

W latach 2019–2023 Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie realizowała projekt „Kompleksowa ochrona żubra w Polsce” o wartości 34,47 mln zł. Unia Europejska dołożyła do niego 29,3 mln zł. Projekt obejmował 90% krajowej wolnej populacji żubrów w 8 województwach

oraz 5 kluczowych zagród hodowlanych. Przewidywał też wypuszczenie nowych stad żubrów w Puszczy Rominckiej i w Nadleśnictwie Janów Lubelski.[1]

Źródło: Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Kompleksowa ochrona żubra w Polsce oraz rozszerzenie działań Bazy Obsługi Żubrów , Data odczytu: 2026.10.19

35 Na ochronę wędrujących żubrów przeznaczono 25,95 mln zł

Od 1 stycznia 2025 r. do końca 2028 r. Lasy Państwowe realizują projekt „Zarządzanie migracją żubra we wschodniej Polsce” o wartości 25 950 000 zł. Z programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej pochodzi 22 057 300 zł. Projekt prowadzi Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku z 25 nadleśnictwami, a fotopułapki pomogą śledzić trasy wędrówek stad. Dorosły żubr potrzebuje dziennie około 40–50 kg roślinnego pokarmu.[26]

Źródło: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Unijne wsparcie dla ochrony żubra we wschodniej Polsce , Data publikacji: 2025.11.24, Data odczytu: 2026.10.19

36 Hodowla żubrów linii pszczyńskiej ma obecny kształt od 1948 r.

Ośrodek hodowli żubrów linii pszczyńskiej w Nadleśnictwie Kobiór powstawał w obecnym kształcie od 1948 r. Już pod koniec XIX w. dokarmiano tam żubry, a pierwsze zagrody hodowlane zbudowano w latach 40. XX w., w czasie wojny. Dla tej zamkniętej hodowli utworzono rezerwat przyrody. W październiku 2006 r. przy jego granicy otwarto Ośrodek Hodowli Żubrów i Edukacji Leśnej z zagrodą pokazową.[27]

Źródło: Nadleśnictwo Kobiór, Ochrona przyrody , Data publikacji: 2021.08.23, Data odczytu: 2026.10.19

37 W Białowieży przechowuje się 1500 czaszek żubrów

Instytut Biologii Ssaków PAN w Białowieży przechowuje największą na świecie kolekcję czaszek żubrów, liczącą 1500 okazów. Cała kolekcja naukowa instytutu ma blisko 190 000 okazów. Obejmuje 88 gatunków dziko żyjących ssaków z Puszczy Białowieskiej i Polski oraz materiałów porównawczy ze 163 gatunków z całego świata.[3]

Źródło: Instytut Biologii Ssaków PAN, Białowieskie odkrycia. Badania IBS PAN, które zmieniły naukę , Data odczytu: 2026.10.19

Żubry w liczbach

Parametr | Wartość

Masa dorosłego byka | 440–920 kg

Założyciele współczesnej populacji | 12

Wysokość w kłębie | do 188 cm

Długość ciąży | średnio 264 dni

Liczba gatunków roślin w diecie | ponad 450

Żubry w Puszczy Białowieskiej przed I wojną światową | 727

Żubry na świecie na koniec 1924 r. | 54

Żubry na świecie na koniec 2024 r. | 12 209

Żubry w Polsce na koniec 2024 r. | 3060

Wolne stada żubrów na świecie według IUCN (2020 r.) | 47

Źródła danych: Białowieski Park Narodowy, Księga Rodowodowa Żubrów 2024, Druet T. i in. (Journal of Heredity, 2020), IUCN. Stan na 20 października 2026 r.

Mity i fakty o żubrach

FAŁSZ

„Żubr i bizon to ten sam gatunek”

To 2 odrębne gatunki z rodzaju Bison: europejski żubr (*Bison bonasus*) i północnoamerykański bizon (*Bison bison*). Żubr żyje w lasach, ma dłuższe nogi i lżejszą budowę niż bizon.[22]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Bison , Data odczytu: 2026.10.15

FAŁSZ

„Żubr ryczy jak bizon”

Żubry nie ryczą. Wydają cichy pomruk zwany chruczeniem, głównie gdy krowa przywołuje cielę, gdy zwierzę jest zaniepokojone albo w czasie godów.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

FAŁSZ

„Byka Borusse zastrzelił Hermann Göring”

Według Białowieskiego Parku Narodowego Göring w czasie wojny ani razu nie był w Puszczy Białowieskiej. Borusse zginął w lipcu 1944 r., gdy przez Puszcę przechodził front.[8]

Źródło: Białowieski Park Narodowy, Żubry od A do Ż , Data odczytu: 2026.10.15

FAŁSZ

„Żubr nadal jest gatunkiem narażonym na wyginięcie”

W 2020 r. IUCN przeniosła żubra z kategorii „narażony” do „bliski zagrożenia”, bo dzika populacja wzrosła do ponad 6200 osobników w 2019 r. Gatunek nadal zależy jednak od działań ochronnych.[23]

Źródło: IUCN, European bison recovering, 31 species declared Extinct – IUCN Red List , Data publikacji: 2020.12.10, Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Żubr zawsze był zwierzęciem leśnym”

Według Instytutu Biologii Ssaków PAN kilkanaście tysięcy lat temu żubry żyły na terenach otwartych, a do lasów zepchnął je rozwój rolnictwa. Dlatego naukowcy nazywają żubra gatunkiem-uchodźcą.[3]

Źródło: Instytut Biologii Ssaków PAN, Białowieskie odkrycia. Badania IBS PAN, które zmieniły naukę , Data odczytu: 2026.10.19

Źródła

1. Ministerstwo Klimatu i Środowiska, Kompleksowa ochrona żubra w Polsce oraz rozszerzenie działań Bazy Obsługi Żubrów. Adres: <https://www.gov.pl/web/klimat/kompleksowa-ochrona-zubra-w-polsce-oraz-rozszerzenie-dzialan-bazy-obslugi-zubrow>. Data odczytu: 2026.10.20.
2. Soubrier J. i in., Early cave art and ancient DNA record the origin of European bison. Wydawca: Nature Communications. Wydanie: t. 7, nr 1, 2016. Strony: 13158. Adres: <https://doi.org/10.1038/ncomms13158>. Data odczytu: 2026.10.20.
3. Instytut Biologii Ssaków PAN, Białowieskie odkrycia. Badania IBS PAN, które zmieniły naukę. Adres:

<https://bip.ibs.bialowieza.pl/wp-content/uploads/2023/04/bialowieskie-odkrycia-scenariusze.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.

4. Druet T. i in., Genomic footprints of recovery in the European bison. Wydawca: Journal of Heredity. Wydanie: t. 111, nr 2, 2020. Strony: 194–203. Adres: <https://doi.org/10.1093/jhered/esaa002>. Data publikacji: 2020.02.06. Data odczytu: 2026.10.20.

5. American Genetic Association, Is European bison really back?. Adres: <https://blog.theaga.org/is-european-bison-really-back/>. Data odczytu: 2026.10.20.

6. Urząd Miejski Wrocławia, Poznajcie Pomelo i Podgrzybka. Te „maluchy” właśnie urodziły się we wrocławskim zoo. Adres: <https://www.wroclaw.pl/zielony-wroclaw/poznajcie-pomelo-i-podgrzybka-te-maluchy-odwiedzicie-we-wroclawskim-zoo>. Data publikacji: 2023.11.02. Data odczytu: 2026.10.20.

7. Białowiecki Park Narodowy, Żubr białowiecki (nizinny). Adres: <https://bpn.gov.pl/zubr-bialowiecki-nizinny>. Data odczytu: 2026.10.15.

8. Białowiecki Park Narodowy, Żubry od A do Ż. Adres: <https://bpn.gov.pl/zubry-od-a-do-z>. Data odczytu: 2026.10.15.

9. Białowiecki Park Narodowy, Zwyczaje pokarmowe. Adres: <https://bpn.gov.pl/zwyczaje-pokarmowe>. Data odczytu: 2026.10.15.

10. Białowiecki Park Narodowy, Dokarmianie zimowe. Adres: <https://bpn.gov.pl/dokarmianie-zimowe>. Data odczytu: 2026.10.15.

11. Białowiecki Park Narodowy, Rozród. Adres: <https://bpn.gov.pl/rozrod>. Data odczytu: 2026.10.15.

12. Białowiecki Park Narodowy, Księga Rodowodowa Żubrów 2024. Wydanie: Białowieża 2025. Adres: <https://bpn.gov.pl/pliki-do-pobrania/otworz/1f4662f1-37b5-4d5b-b5d2-178222bb229c.pdf>. Data odczytu: 2026.10.20.

13. Białowiecki Park Narodowy, Rezerwat Pokazowy Żubrów. Adres: <https://bpn.gov.pl/rezerwat-pokazowy-zubrow-2>. Data odczytu: 2026.10.15.

14. Białowiecki Park Narodowy, Zagłada żubrów w Puszczy Białowieckiej. Adres: <https://bpn.gov.pl/zaglada-zubrow-w-puszczy-bialowieckiej>. Data odczytu: 2026.10.15.

15. Raczynski J., Księga Rodowodowa Żubrów – od początków do chwili obecnej. Wydawca: European Bison Conservation Newsletter. Wydanie: t. 1, 2008. Strony: 87–104. Adres: <https://ojs.wisent.org/index.php/czasopismo/en/article/view/10>. Data publikacji: 2008.09.01. Data odczytu: 2026.10.20.

16. Białowiecki Park Narodowy, Żubr puszczy imperator. Adres: <https://bpn.gov.pl/zubr-puszczy-imperator>. Data odczytu: 2026.10.15.

17. Białowiecki Park Narodowy, Restytucja żubrów w Puszczy Białowieckiej. Adres: <https://bpn.gov.pl/restytucja-zubrow-w-puszczy-bialowieckiej>. Data odczytu: 2026.10.15.

18. Białowiecki Park Narodowy, Puszcza Białowiecka ostoją żubrów. Adres: <https://bpn.gov.pl/puszcza-bialowiecka-ostoja-zubrow>. Data odczytu: 2026.10.15.

19. Białowiecki Park Narodowy, Żubr prawem chroniony. Adres: <https://bpn.gov.pl/zubr-prawem-chroniony>. Data odczytu: 2026.10.15.

20. Białowiecki Park Narodowy, Struktura przestrzenna. Adres: <https://bpn.gov.pl/struktura-przestrzenna>. Data odczytu: 2026.10.15.

21. Białowiecki Park Narodowy, Śmiertelność naturalna i eliminacja z hodowli. Adres: <https://bpn.gov.pl/smiertelnosc-naturalna-i-eliminacja-z-hodowli>. Data odczytu: 2026.10.15.

22. Encyclopaedia Britannica, Bison. Adres: <https://www.britannica.com/animal/bison>. Data odczytu: 2026.10.15.

23. IUCN, European bison recovering, 31 species declared Extinct – IUCN Red List. Adres: <https://iucn.org/news/species/202012/european-bison-recovering-31-species-declared-extinct-iucn-red-list>. Data publikacji: 2020.12.10. Data odczytu: 2026.10.19.

24. Woliński Park Narodowy, wpis o narodzinach żubrzątka i konkursie na jego imię. Adres: <https://arch.wolinpn.pl/?p=1639>. Data odczytu: 2026.10.20.

25. UNESCO World Heritage Centre, Białowieża Forest. Adres: <https://whc.unesco.org/en/list/033>. Data odczytu: 2026.10.20.

26. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Unijne wsparcie dla ochrony żubra we wschodniej Polsce. Adres: <https://www.gov.pl/web/nfosigw/unijne-wsparcie-dla-ochrony-zubra-we-wschodniej-polsce>. Data publikacji: 2025.11.24. Data odczytu: 2026.10.19.

27. Nadleśnictwo Kobiór, Ochrona przyrody. Adres: <https://www.gov.pl/web/nadlesnictwo-kobior/ochrona-przyrody>. Data publikacji: 2021.08.23. Data odczytu: 2026.10.19.